NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13030

MOTELE FUN DORF ""IKOR"" UN KHAVER LENIN

Solomon Davidman

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שדימע דאווידמאַן

מאַטעלע פון דאָרף „איקאָר"
און כאַווער לענין

א מייסעלע

צענטראַלע יידישע ביבליאטעק
און פרעסע ארכיוו

ארויסגעגעבן
פון איקאָר-קאָמיטעט
דעטרויט, מיש.

בעקער בראָס. פרינטערס
דעטראָיט, מיש.

3/525

מאָטעלע פון דאָרף „איקאָר״ און כאַווער לענין.

א מייסעלע. — פון שלוימע דאווידמאן.

מאָטעלע האָט געלעבט אין דאָרף „איקאָר״, אין סאָוועטן פאַרבאַנד. ער איז געקומען מיט אסאך קינדער, טאַטעס און מאַמעס פון קליינע שטעטלעך און זיך באזעצט אין דער קאָלאָניע. זיינע עלטערן זיינען געווען אמאָל הענדלער. נאָר אז עס איז געוואָרן די רעוואָלוציע, די ארבעטער און פויערים האָבן פארנאָמען די מאכט, האָבן זיי איינגעפירט אזא לעבן, אז אלע זאָלן ארבעטן גלייך און לעבן גלייך. אָבער די הענדלער, וואָס ארבעטן ניט, זיינען געבליבן אָן פארנאָסע. איז זיי געווען זייער שלעכט. זיי האָבן ניט געהאט קיין שטיקל ברויט צום עסן. און אויך מאָטעלע און זיין טאטע און מאמע האָבן ניט געהאט וואָס צו עסן.

איז איינמאָל ארויס א באפעל פון כאווער לענינען, וואָס האָט געזאָגט אזוי: „אלע מענטשן, וואָס האָבן פריער געהאנדלט, אָדער זיך אזוי ארומגעדרייט ליידיק און געגעסן דאָס ברויט, וואָס ארבעטער האָבן געבאקן, זאָלן זיך נעמען צו ארבעט. ווער עס וויל גיין ארבעטן אין פאבריק, זאָל גיין אין פאבריק, און ווער עס וויל גיין אפן פעלד, זאָל גיין ארבעטן אפן פעלד!״

האָבן טאקע מאָטעלעס טאטע און די מאמע אריינגעפאקט אלע זאכן און אוועק אין דעם דאָרף „איקאָר״. וואוינען זיי שוין אין דער קאָלאָניע צוויי יאָר. און זיי איז אזוי גוט, אזא גרויסער הימל איז דאָרט דאָ, אזוי פיל ערד, און עס איז ליכטיק, און אלע טאָג עסן זיי ברויט, און מאָטעלע שפּילט זיך מיטן קעלבל. דער קאָ-לעקטיוו פון דאָרף האָט אים דערלויבט יעדן טאָג צו פירן דאָס קעלבל אף פאשע. איז ווען ער פירט דאָס קעלבל, שפילט ער זיך אין לויפערלעך. עס איז אזוי גוט. מאָטעלע האָט נאָרניט קיין זאָרג. ער לערנט זיך גוט אין שול. ער העלפט ארבעטן אפן פעלד. ער העלפט אין קינדער קלוב. עס איז אזוי גוט, אז ער האלט אין איין לאכן.

נאָר איינמאָל האָט ער זיך פארטראכט. אזוי פארטראכט, אז ער איז ארומגעגאנגען א גאנצן טאָג און ניט געשלאָפן א גאנצע נאכט. וואָס איז? ער וויל זען כאווער לענינען. ער מוז אים זען. ווען ניט כאווער לענין, וואָלט ער דאָך ניט געהאט אזא גוט קעלבל, וואָלט דאָך אים ניט געווען אזוי גוט. ער האָט א פּאָר

מאָל געבעטן די עלטערע באַווײרים, מע זאָל אים מיטנעמען קיין מאָסקווע, אָבער מע האָט זיך אויסגעלאַכט פון אים.

האָט זיך מאָטעלע געטראַכט: „וואָס האָט ער מוירע און פאַר וועמען האָט ער מוירע? — ער וועט גיין צופוס". האָט ער גענומען א זעקעלע מיט ברויט און קיכלעך און אוגערקעס און קנאָבל און זיך אַוועקגעלאָזט קיין מאָסקווע. גייט ער אַזוי א טאָג און א נאַכט. ער לייגט זיך אַביסעלע שלאָפן אינמיטן וועג אפן גראָז. גייט נאָך א האַלבן טאָג און קומט קיין מאָסקווע.

אַזוי ווי ער איז נאָר אָנגעקומען קיין מאָסקווע, איז אים זייער פרייליך געוואָרן. ער וועט דאָך באַלד זען לענינען. דערווייל קוקט ער אף די שיינע גאַסן, אף די גרויסע הייזער און אף די גרויסע טראַמווייען און אָטאָמאָבילן, וואָס פליען אַזוי שנעל. און ער גייט זיך אַזוי פון גאַס צו גאַס. און יעדן שטעלט ער אָפּ און פרעגט:

— באַוועך, וואו וואוינט באַוועך לענין?

קוקט מען אַזוי אף אים, מע שמייכלט און מע הייסט גיין אהין, אהין. גייט ער.

מיטאַמאָל קומט ער אָן אף א גרויסן פלאַץ. דער רויטער פלאַץ. און דאָרטן שטייט א גרויסע הויז, דער רויטער קרעמל. און דאָרטן, זאָגט מען אים, וואוינט באַוועך לענין. ווערט ער שוין גאָר לעבעדיק. אָט באַלד וועט ער שוין טאַקע זען באַוועך לענינען. אָבער בא דער טיר פון דער גרויסער הויז שטייען צוויי סאָלדאַטן מיט ביקסן, מיט שטערנדלעך אף די היטלען און לאָזן אים ניט אַריין.

— וואָס דאַרפסטו דאָ, באַוועך? — פרעגט אים איין סאָלדאַט.

— איך דאַרף זען באַוועך לענינען! — ענטפערט מאָטעלע שטאָלץ, און וויל זיך לאָזן אַריינגיין.

— אָבער צו וואָס דאַרפסטו זען באַוועך לענינען? — פרעגט אים דער צווייטער סאָלדאַט.

— איך דאַרף מיט אים עפּעס רעדן — זאָגט מאָטעלע.

— וואָס דאַרפסטו מיט אים רעדן? — פרעגט נאָכאַמאָל דער ערשטער סאָלדאַט.

— זע נאָר, וואָס פרעגט איר מיך אַזוי פיל? עס וואוינט דען דאָ א שלעכטער קיניג, א צאַר? עס לעבט דאָך דאָ באַוועך לענין!

— איז שוין מאָטעלע בייז.

— פאַרשטייסטו, באַוועד מאָטעלע, — דערקלערט אים שוין דער צווייטער סאָלדאַט מיט אַ שמייכעלע — באַוועד לענין איז איינער אויף דער גאַנצער וועלט. מיר האָבן ניט נאָך אַזאַ באַוועד. היטן מיר אים זייער אָפּ. עס קענען קומען די רייכע סאָנים און אים וועלן שלעכטס טאָן. דעריבער דאַרפֿן מיר וויסן וואָס און ווער עס וויל מיט אים רעדן.

— אויב אַזוי — האָט שוין מאָטעלע פאַרשטאַנען — זאָגט באַוועד לענינען, אַז אַ אינגעלע, אַ פּיאָנער מאָטעלע, פון דער אידישער קאָלאָניע „איקאָר", וויל אים זען און אים עפּעס דערציילן.

אין דער באַוועד סאָלדאַט באַלד אַרויף און באַלד געקומען צוריק מיט אַ שמייכעלע: „באַוועד לענין האָט געזאָגט, אַז דו קענסט גלייך אַריינגיין". און מאָטעלע איז אַרויף. בײַ דער טיר איז שוין געשטאַנען באַוועד לענין און געוואַרט אויף אים מיט אַ שמייכעלע: „קום אַריין, באַוועד מאָטעלע, וואָס ווילסטו עפּעס דערציילן?" און באַוועד לענין האָט אים אויסגעשטרעקט אַ האַנט.

מאָטעלען איז מיטאַמאָל אַזוי וואַרעם געוואָרן פון לענינס האַנט און שמייכל, אַז ער האָט גאָר פאַרגעסן וואָס ער וויל דערציילן. האָט באַוועד לענין עס באַלד פאַרשטאַנען, ווייל באַוועד לענין איז דאָך געווען דער קליגסטער מענטש אויף דער וועלט. האָט ער אים געהייסן זיך זעצן, האָט אים דערלאַנגט אַן עפּל, אַ גרויסן עפּל, מיט אַ גרויס שטיק ברויט. האָט מאָטעלע דערווייל געגעסן און באַוועד לענין האָט דערווייל געשריבן. *און, האָט שנעל געשריבן באַוועד לענין. מאָטעלע האָט נאָך אויף זיין לעבן ניט געזען אַזאַ מענטשן, וואָס זאָל שרייבן אַזוי שנעל.

— וואָס שרייבסטו אַזוי שנעל, באַוועד לענין? קיינער טרייבט דיך ניט.

— פאַרשטייסטו, מאָטעלע, בײַ אונז אין לאַנד זיינען דאָ אַזוי פיל מיליאָנען אַרבעטער און קינדער, און אויף דער גאַנצער וועלט זיינען עפּשער דאָ הונדערט טויזנט מיליאָן מיליאָנען אַרבעטער און קינדער. און אַלע שרייבן בריוועלעך צו מיר. דאַרף איך זיי ענטפערן. מוז איך שרייבן שנעל מיין גאַנץ לעבן.

און דערבײַ האָט אים באַוועד לענין געוויזן אַזוי פיל בריוו אויפן טיש און אין קאַסטנס און אין שאַפעס, מערער וויפל גראָזן

עס וואַקסן אויף די פעלדער פון זיין דאָרף.

— זאָג נאָר, מאַטעלע, ביסטו אַ גוטער פּיאָנער?

— אוודאי, איך טו, וואָס דו האָסט געהייסן.

— וואָס טוסטו אַ גאַנצן טאָג? — פרעגט באָוועד לענין מיט אַ שמייכעלע.

— אינדערפרי גיי איך אין שול. דו האָסט געזאָגט, אַז מ'ע דאַרף זיך לערנען. איך העלף אין הויז דער מאַמען. איך העלף אין פעלד דעם טאַטן. און איך טו אַלע אַרבעטן, וואָס אונזער קאָ-לעקטיוו דאַרף. פאַרשטייט זיך, אַז ניט אַליין, מיט אַלע קינדער פון אונזער דאָרף.

— ווי רופט זיך דיין דאָרף?

— אידישער דאָרף „איקאָר". וואָס זשע, דו ווייסט גאָר ניט? דו אַליין האָסט דאָך געגעבן אַ באַפעל, אַז מיר זאָלן אַריבערפאָרן פון שטאָט אין דאָרף און אַרבעטן אויף די פעלדער!

— ניין, מאַטעלע, איך האָב ניט געגעבן קיין באַפעל. איך האָב זיי נאָר געשריבן אַ בריוועלע און געזאָגט, אַז עס איז בעסער פאַר מענטשן צו אַרבעטן, האָט מיך דיין טאַטע געפאָלגט. בין איך צופרידן.

— אַלע קינדער און טאַטעס און מאַמעס זינגען דאָך אַזוי פריילעך. זיי דערמאָנען יעדן טאָג דיין נאָמען. און איך האָב באַשלאָסן, אַז איך מוז דיך זען און דיר דערציילן פון מיינע עלטערן, פון מיין דאָרף און מיין קעלבל.

— האָסט אַ קעלבל אויך? באַ באַ באַ — האָט זיך באָוועד לענין צעלאַכט. וועסט ניין מאָרגן מיט מיר צום פּאַראַד?

— וואָס איז דאָס פאַר אַ פּאַראַד?

— עס וואַקסט אַ סך ברויט אויף אונזערע פעלדער. וועט זיין ברויט פאַר אַלע אַרבעטער און קינדער פון אונזער לאַנד, וועלן מיר האָבן דערפאַר אַ יאָנטעוו און מאַרשירן איבער די גאַסן מיט רויטע פאָנען.

— אויף אַ פּאַראַד וועל איך זיך שעמען צו גיין.

— פאַרוואָס? — האָט באָוועד לענין געפרעגט דערשראָקן.

— איך האָב צעריסן מיינע הויזן אויפן וועג. און מיט צעריסענע הויזן איז ניט שיין צו גיין מיט דיר אויף אַ פּאַראַד.

— אַ נו, ווייז!

און באָוועד לענין האָט געדרייט מאַטעלען פון אַלע זייטן און

באטראכט זיינע הויזן.

— און קיין אנדערע הויזן האסטו ניט?

— ניין, באוועך לענין, מער האב איך ניט.

— טו אויס גלייך די הויזן! — האט באוועך לענין באפוילן.

האט מאטעלע אזוי געטאן. האט באוועך לענין אריינגערופן באוועךטע לענין, און איר דערציילט די גאנצע מייסע, ווער מאטעלע איז און פון וואנען ער קומט. האט זי זיך זייער דערפרייט און אויסגעבאפט די הויזן און איז אנטלאפן. באוועך לענין האט דערווייל דערציילט מאטעלען מייסעלעך ביז מאטעלע איז איינגעשלאפן.

אינדערפרי באפט זיך מאטעלע אויף. זעט ער ווי באוועך לענין האלט זיינע הויזן און שמייכלט. קוקט אזוי מאטעלע אף זיינע הויזן און קען זיי ניט דערקענען. זיי זיינען אזוי שיין געווארן. גלייך ווי נייע.

דערנאך זיינען זי געגאנגען אפן גרויסן פאראד. אזוי פיל קינדער און עלטערן זיינען געגאנגען, אז מען קען זיי גארניט איבערציילן. און אזוי פיל רויטע פאנען! און לידער האט מען געזונגען. אוי, איז געווען פריילעך!

נאכן פאראד האט באוועך לענין אוועקגעזעצט מאטעלען אף א גרויסן וואגן און האט געזאגט דעם פורמאן: „פיר אים גלייך אהיים אין זיין דארף „איקאר‟. ער איז א גוטער פיאנער‟.

אז מאטעלע איז אהיימגעקומען, האבן זיך אלע קינדער און עלטערן דערפרייט. מע האט צענויפגערופן א גרויסן מיטינג. מאטעלע האט זיך אוועקגעשטעלט אפן טיש און ער האט דערציילט, וואס ער האט גערעדט מיט לענינען. ווי אזוי לענין האט אים געגעבן א גרויסן עפל און א שטיק ברויט, און געזען, אז באוועךטע לענין זאל אים פאריכטן זיינע הויזן. „און ווייסט איר פארוואס? — האט מאטעלע פארענדיקט — ווייל באוועך לענין האט אינגאנצן זיין לעבן ליב געהאט קינדער‟.

האבן אלע קינדער פון דער אידישער קאלאניע „איקאר‟ אויפגעהויבן זייערע הענטעלעך און געשוואוירן צו דער רויטער פאן:

„מיר וועלן גיין אין לענינס וועגן. מיר זיינען גרייט דורכצופירן לענינס געבאטן!‟

ביכער פון שלוימע דאווידמאן

פאר גרויסע:

1. ערשטע טריט.
2. ווען הערצער ברענען.
3. געריפטע ריטער.

פאר קינדער:

1. דער פאבריק קומען בטרייקט.
2. דאס ערשטע געווער.
3. באוויער לענין דאס געזאנג.
4. בירא-בידזשאן.
5. מאמעס פון דאס „איראר" אין באוויער יענען.
6. די מיטבאמע אין ניו-יארק.
7. קינדער פון ניו-יארק.